

Le Corre, M., Carey, S., 2007: *One, two, three, four, nothing more: An investigation of the conceptual sources of the verbal counting principles*. *Cognition*, 105 (2): 395–438.

Sarnecka, B. W., Kamenskaya, V. G., Yamana, Y., Ogura, T., Yudovina, J. B., 2007: *From grammatical number to exact numbers: Early meanings of 'one', 'two', and 'three' in English, Russian, and Japanese*. *Cognitive Psychology*, 55: 136–168.

Schaffer, B., Eggleston, V. H., Scott, J. C., 1974: *Number Development in young children*. *Cognitive Psychology*, 6: 357–379.

Soteska Zarta ali Zarica • Geologija na ogled

Povabilo na ogled naravne znamenitosti Soteska Zarta ali Zarica

Jurij Kurillo

Zavod za varstvo narave republike Slovenije z izpostavo v Kranju je na pobudo pisca tega prispevka leta 2015 postavil orientacijsko ploščo za savsko sotesko Zarto ali Zarico na njenem levem bregu, na koncu naselja Čirče. To koritasto globel je v pleistocenu ob tektonskih premikih izdolbla takratna reka Sava vzhodno od današnjega mesta Kranja, potem ko je do vrha zasula svojo staro strugo, segajočo od današnje Drulovke proti Jerci in Medvodam. Slikoviti savski kanjon, ponekod globok tudi do štirideset metrov, imenovan Zarta (Zarica), je bil žal delno potopljen zaradi gradnje dveh hidrocentral (leta 1953 v Medvodah in leta 1986 v Mavčičah). S tem je bila prizadejana naravnemu okolju zelo velika škoda – kljub velikemu prizadevanju takratnih naravovarstvenikov za ohranitev prvotne soteske.

O tej naravni vrednoti je pred časom izšla tudi izčrpna knjižna publikacija – *Zarta ali Zarica. Potopljena lepotica* (Kranj, 2011) –, o kateri je naša revija že pisala (*Proteus*, 74 (9, 10) – maj-junij 2012).

Na naši orientacijski plošči so v podobah in besedah označene vse značilnosti te enkratne naravne posebnosti. V zgornjem levem

kotu vidimo prepričljivo razliko med videzom nekdanj živahno tekoče reke, ki se je prebijala med večjimi in manjšimi skalnimi odkruški, ter današnjo, domala mirno gladino z videzom nekakšne ravninske vode. Pod tema posnetkoma najdemo zemljevid ozke soteske, ki sega danes zgolj do tako imenovanega Trbojskega jezera, ima pa vrisane gozdove in nekdanje kamnolome mlinskih kamnov, klesanih iz značilnega konglomerata ali labore, ki ga vidimo tudi na risbi geološkega prereza skalne stene. Stare mlinske kamne kaže fotografija v desnem spodnjem kotu, ki ima tako kar svoj zgodovinski pomen.

Našo savsko tokavo so vselej naseljevale različne rastlinske in živalske združbe, ki pa so se po delni potopitvi močno spremenile. To je še zlasti videti pri njenih krilatih prebivalcih, saj so se med njimi pojavili za ta kraj prej domala neznane vrste, kakršni so različni vodni ptiči, recimo razne vrste galeb ali veliki žagarji. Kajpak se v zgodnjepomladnih dneh tukaj še vedno spretetavajo rumeni citrončki, pa tudi kakšna lisica je morda še našla zavetišče v skritem savskem spodmolu. K sreči opisane znatne okoljske spremembe v zadnjih desetletjih niso zmotile

rasti nekaterih, za nižinsko lego nenavadnih cvetic, kamor sodijo poleg alpskega milja in marjetičaste nebine tudi znamenite planike, naše najbolj zgodaj zavarovane gorske rastline.

V knjigi *Zarta ali Zarica* bo obiskovalec lahko našel v poglavju *Sprehod na pomladni dan* opis poti nad sotesko tako na levem kot na desnem bregu. Ob prepadnem robu mora biti sicer sleherni obiskovalec soteske

Orientacijska plošča za naravno vrednoto Zarto (Zarico), postavljena na koncu naselja Čirče pri Kranju.

pozoren na svoj korak, saj je konglomeratna podlaga ponekod precej krušljiva.

Fotografije za ta orientacijski kažipot so prispevali Jurij Kurillo, Dragica Kurillo in Tadeja Šubic, besedilo pa Tadeja Šubic in Jurij Kurillo.

Tudi na desnem bregu naše soteske najdemo na več panojih nazorne opise te naravne vrednote ob tako imenovani *Poti Jeprškega učitelja – Odsek Zarica*, poimenovani po znanem knjižnem junaku istoimenske povesti Simona Jenka (1835-1869). Eden najpomembnejših slovenskih pesnikov je namreč preživljal svojo mladost prav tu, v bližnjih vaseh Podreči in Prašah, in napisne plošče spremljajo zato tudi njegovi verzi. Trasa sega zaenkrat od Drulovke do Brega, pozneje pa naj bi bila podaljšana prav do Medvod.

Zanimivo pešpot uvaja pano z zemljevidom, ki stoji na njenem začetku, v novem delu naselja Drulovka pri Kranju. Po nekoliko nepregledni orientaciji pridemo do skalnega pomola Špik, kjer se pot pravzaprav prične s panojem o tamkajšnjih dragocenih arheoloških najdbah z besedilom Mateje Ravnik in Eve Premk Bogataj. Pri prvotnih izkopavanjih za stavbna zemljišča so namreč odkrili ostaline neolitske naselbine, nastale ob koncu mlajše kamene dobe (prva polovica 5. tisočletja in konec 4. tisočletja pred našim štetjem), ki pa je živela še v začetku bakrene dobe (eneolitika), to je v 4. do 3. tisočletju pred našim štetjem, ko so bila živa tudi kolišča na ljubljanskem barju. Te najdbe si je danes mogoče ogledati na razstavi *Železna nit* v Gorenjskem muzeju v Kranju (glej tudi poglavje M. Sagadina *Od prazgodovinskih najdb do rimske hiše* v knjigi *Zarta ali Zarica*).

Naslednji pano je namenjen ugledni slovenski literarni zgodovinariki dr. Marji Borštnik (1906-1982), ki je imela tu od leta 1937 svoj drugi dom, kjer je sprejemala mnoge literarne in druge vidne osebnosti svojega časa. Ona naj bi tudi poimenovala ta skalni pomol kot Špik (Eva Premk Bogataj).

Na napisni plošči o nastanku kanjona naj-

demo podatke o geoloških dogajanjih v tem predelu, ki jih je prispevala Tadeja Šubic. Na panoju o življenjskem prostoru kanjona so upodobljene vse tri že prej opisane cvetice (z risbami in besedilom Vlada Ravnika), ki sicer sodijo v gorsko okolje. V soteski in njeni okolici so našli svoje bivališče tudi veliki žagarji, skalni plezalčki in postovke, ki so jih fotografirali različni avtorji, besedilo pa je napisal Tomaž Mihelič.

Da ima opisana *Pot Jeprškega učitelja* tudi literarni pomen, dokazujejo steklene omariče, postavljene ob napisnih panojih, kjer si mimoidoči lahko sposodi kakšno knjigo, jo spet vrne ali prinese drugo.

Ob prepadnih stenah savskega kanjona je na desnem bregu postavljena precej dolga zaščitna ograja, ki sicer nekoliko zapira pogled na samo tokavo, ni pa odveč že zaradi hudih nezgod s padcem, ki so se zgodile v preteklosti tako na desnem kot na levem bregu.

Kot je videti iz tiskane zloženke, ki jo je založila Mestna občina Kranj leta 2014, je ureditev *Poti Jeprškega učitelja* poleg številnih sponzorjev podprla tudi Evropska unija.